

**Groot
WANDELBOEK
Ardennen**

TEKSTEN	Julien van Remoortere, Danny Van den Bussche, Koen Van den Bussche, Liesbeth Van den Bussche
FOTOGRAFIE	Julien van Remoortere, Hilde van Remoortere
COVERBEELDEN	Front boven: CroMary/Shutterstock.com Front onder rechts: Johan De Meester Front onder midden: Monkeybusinessimages/iStock Front onder links: Johan De Meester Back rechts: Hilde van Remoortere Back midden: Johan De Meester Back links: Corepics VOF/Shutterstock.com
CARTOGRAFIE	Tatjana Matysik
ONTWERP	Keppie & Keppie, Varsenare
ZETWERK	Keppie & Keppie, Varsenare

©Uitgeverij Lannoo nv, Tielt 2020
D/2020/45/466 – NUR 502 – ISBN 978-94-014-6650-9

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan de samenstelling van deze gids werd de grootste zorg besteed.

Alle gegevens zijn zorgvuldig ter plekke gecontroleerd. Maar ze liggen niet voor eeuwig vast. Een pad kan om de een of andere reden worden afgesloten.

De bewegwijzering kan wijzigen of – in het ergste geval – deels of helemaal verdwijnen.

Een boom met een voor het parcours erg nuttig routeteken kan omwaaien of omgezaagd worden. Vandalen kunnen wegwijzers en routebordjes vernielen...

Daar kunnen de auteurs noch de uitgever van deze gids iets aan doen.

De redactie is je dankbaar, wanneer je vastgestelde wijzigingen aan de beschreven wandelingen meedeelt. Ons adres: redactie.toerisme@lannoo.be

www.lannoo.com

Registreer je op onze website en we sturen je regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Groot WANDELBOEK Ardennen

STANDAARDWERK MET 75 LUSVORMIGE TOCHTEN

JULIEN VAN REMOORTERE

INHOUD

Wandelen in de Ardennen	9
Legenda van gebruikte pictogrammen	15
Overzichtskaart	16-17

DE WANDELINGEN

» PROVINCIE LUIK

1. Auel	Grandioze panorama's langs de Duitse grens	18
2. Baraque Michel	Langs of door de veengebieden Les Wéz, Fagne de la Poleûr en Grande Fagne	28
3. Buchholz	De pracht van het Natuurpark Hoge Venen-Eifel	38
4. Heisterberg	Wandelen langs de rivier de Soor	46
5. Hepscheid	Naar de bron van de Amel	54
6. Ligneuville	Door en boven het dal van de Boven-Amblève	62
7. Malmedy	Door en boven de vallei van de Warchenne	70
8. Membach	Door het Hertogenwoud naar het Gileppestuwmeer	80
9. Mürringen	Wandelen naar de Weißer Stein	90
10. Nahtsief (Eupen)	Langs en door grootse veengebieden naar de bedstee van keizer Karel	98
11. Reuland	Panorama's vanaf de Thommerberg	110
12. Ternell (Eupen)	Door het Hertogenwoud naar de Spohrbachvallei	118

» PROVINCIE LUXEMBURG

13. Achouffe	De Drie-dorpenwandeling	126
14. Awenne	De bossen tussen Lomme en Masblette	136

15. Bellevaux	De watermolenwandeling	146
16. Bérismenil	Naar de Ruisseau de Belle Meuse	154
17. Bouillon	Wandeling naar de uitkijktoren	162
18. Botassart	De uitkijkpunten bij het Graf van de Reus	172
19. Brisy	Bossen en weiden langs de Oostelijke Ourthe	180
20. Bure	Het dal van de Lomme	188
21. Buret	De droom van de Nederlandse vorst bij de Luxemburgse grens	196
22. Chantemelle	De Boven-Semois en het bos van Étalle	206
23. Chiny	Wandelen naar de Rocher du Hat	214
24. Dohan	Semois- en boswandeling	222
25. Durbuy	Landschappen van de Midden-Ourthe	232
26. Ebly	De hoogten tussen Neufchâteau en Martelange	242
27. Flamièrge	Grootse panorama's tussen N4 en Westelijke Ourthe	250
28. Florenville	Naar de Romeinse ruïnes in Chameleux	258
29. Forrières	Wandelen tussen Famenne en Ardennen	266
30. Gérouville	Om het dorp van de holle olm heen	274
31. Grandcourt	Grootse panorama's bij de Franse grens	284
32. Hollange	De groene hoogten boven het riviertje de Strange	292
33. Houmont	Het typisch Ardense weidelandschap	300
34. Journal	Door de vallei van de Ri de Bronse	308
35. Lamorteau	Naar het zuidelijkste Belgische dorp	316
36. Lavacherie	Wandeling naar Amberloup	324
37. Les Hayons	Via de Heksensprong naar La Cornette	332
38. Lesse	Natuur, boeken en ruimtevaart	340

39. Limerlé	Wandelen langs de Oostelijke Ourthe	348
40. Longvilly	Vergezichten te kust en te keur	356
41. Lorcy	De hoogten bij Saint-Hubert	364
42. Maissin	Bos en weiland tussen Lesse en Our	372
43. Meix-devant-Virton	De Romeinse heirweg Chameleux-Virton	382
44. Mirwart	Bossen en landschappen aan de rand van de Ardennen	390
45. Moircy	Landschappen van de Westelijke Ourthe	398
46. Montquintin	Cuesta-wandeling	406
47. Nassogne	Bossen en landschappen bij het Sint-Monondorp	414
48. Nobressart	De grens tussen Ardennen en het Natuurpark van de Vallei van de Attert	424
49. Nothomb	Grandioze vergezichten bij de grens met het Groothertogdom Luxemburg	432
50. Odeigne	In de schaduw van de Baraque de Fraiture	440
51. Ollomont	Naar de stuwdam van Nisramont	448
52. Orval	Van de abdij naar Villers-devant-Orval	458
53. Poix-Saint-Hubert	Door en boven de vallei van de Poix	466
54. Porcheresse	Boslandschappen langs de rivier de Our	474
55. Remagne	Landschappen ten zuidoosten van de Westelijke Ourthe	482
56. Roumont	Kastelen en bos aan de Westelijke Ourthe	490
57. Saint-Hubert	De bossen ten noorden van de hoofdstad van de jacht	498
58. Sainte-Cécile	Uitzichtpunten bij de Semois	508
59. Séchery	Een prachtig stuk van de Boven-Lesse	518
60. Smuid	Door het bos naar een verdwenen nederzetting	526
61. Straimont	De meanders van de Vierre	534

- 62. Tavigny** Door de bossen naar het Kanaal van Bernistap 542
- 63. Vesqueville** Het glooiende weidelandschap ten zuidoosten van Saint-Hubert 550
- 64. Villers-la-Bonne-Eau** Aan en over de grens met het Groothertogdom 558
- 65. Wéris** Land van dolmens en menhirs 566
- 66. Witry** De noordrand van het Woud van Anlier 576

» PROVINCIE NAMEN

- 67. Bohan** Het Natuurpark van Bohan-Membre 584
- 68. Dourbes** Over de Montagne-aux-Buis naar de Roche à Lomme 594
- 69. Éprave** Naar de grot van Éprave en naar Han-sur-Lesse 602
- 70. Furfooz** Het kasteel van Vêves en de Ri des Forges 612
- 71. Han-sur-Lesse** De grote tiennes-wandeling 620
- 72. Hérock** Landschappen van de Midden-Lesse 630
- 73. Nismes** Wandeling naar de openluchtgrotten 640
- 74. Silenrieux** Naar de voorstuwdam op de Ri Jaune 650

» PROVINCIE HENEGOUWEN

- 75. Boussu-lez-Walcourt** 660
Het bos langs het stuwmeer op de Eau d'Heure

Fotoverantwoording 669

Waterrijke en drassige gebieden worden steeds vaker met behulp van houten knuppelpaden ontsloten voor wandelaars.



WANDELEN IN DE ARDENNEN

Het zuidelijke deel van België – om precies te zijn: de streek ten zuiden van de valleien van de Samber en de Maas – is voor een belangrijk deel een paradijselijk wandeland, rijk aan enorme wouden, diep ingesneden, grillige valleien, desolate hoogvlakten, glooiende weiden en stille, soms oeroude dorpen. Je treft er ook de hoogstegelegen punten van het land aan: Botrange, Weißer Stein, Baraque Michel, Baraque de Fraiture... allemaal iets beneden de 700 m boven de zeespiegel.

Die streek staat bij de toerist bekend als 'de Ardennen'. Maar de eigenlijke, de *échte* Ardennen zijn daar slechts een – overigens belangrijk – landschap van. De **'toeristische' Ardennen** bestaan in feite uit een mozaïek van vier landschappen. De grenzen daartussen zijn zeker niet scherp afgebakend. Het ene gaat langzaam over in het andere. De landschappen hebben een aantal kenmerken gemeenschappelijk, bijvoorbeeld de geringe bevolkingsdichtheid, de aanwezigheid van veel bos, de overvloed aan bronnen, bronbeekjes en grillige waterloopjes. Om alles niet nodeloos ingewikkeld te maken, houden we ons aan de definitie van François Petit, van het Laboratorium voor Fysische Geografie van de Luikse Universiteit: *'L'Ardenne au sens large évoque une région de plateaux entaillés par des vallées profondes, située au sud du sillon Sambre et Meuse'*. 'De Ardennen als geheel vormen een streek van plateaus, ingesneden door diepe valleien; ze liggen **ten zuiden van de valleien van de Samber en de Maas'**.

De wandelingen, beschreven in deze gids, zijn in de genoemde streek gesitueerd. Maar het is uiteraard wel interessant te weten dat

die streek bestaat uit vier verschillende landschappen. We schetsen ze even, beginnend bij de valleien van de Samber en de Maas en opschuivend naar het zuiden.

De Condroz

De zuidelijke grens van deze streek is erg grillig. Laten we gemakshalve een denkbeeldige lijn trekken van Hastière, via Chevetogne, Sinsin, Somme-Leuze, Hamoir, tot Comblain-au-Pont aan de Ourthe. Het betreft hier een erg aantrekkelijk **landschap van evenwijdige dalen**, alle in westzuidwest-oostnoordoostelijke richting. De vlakke heuveltoppen bestaan uit psammiet, een hard gesteente dat nauwelijks erodeert. De dalen bevatten geërodeerde kalksteen, bedekt met verweringsklei. Het gaat hier dus om een behoorlijk **vruchtbare streek**; de grootste landbouwbedrijven van België zijn er trouwens gesitueerd. De bevolking – ruim 90 inwoners per km² – woont vooral in kleine dorpen, langgerekt van vorm en gebouwd op naar het zuiden gerichte hellingen. De gemiddelde hoogte van dit landschap bedraagt **200 à 300 m** boven de zeespiegel.

Fagne-Famenne

De **Fagne** omvat delen van Zuid-Henegouwen en zuidwestelijk Namen, tussen de lijn Beaumont-Silenrieux-Philippeville en de vallei van de **Hermeton** in het noorden, en de lijn Momignies-Chimay-Couvin-Mazée in het zuiden. De Famenne is moeilijker te situeren. Ze grenst in het



Even pauzeren en pootjebaden. Maar altijd, met respect voor de natuur!

noorden aan de Condroz en in het zuiden is ze afgebakend door de hoogtelijn van 300 m, die het begin van de eigenlijke Ardennen aankondigt. Marche-en-Famenne bevindt zich in het zwaartepunt van de Famenne.

Geologisch verschillen Fagne en **Famenne** niet van elkaar en daarom worden ze meestal in één adem genoemd. Ze vormen **een depressie**, een terreininzinking, veroorzaakt door het verweren van de klei-leisteenformaties. Alleen aan de zuidelijke rand van het landschap verheft zich een smal kalkplateau – de **Calestienne** – zo'n 50 tot 100 m boven de rest en sluit daarmee aan op de Ardennen.

Twee derde van de Fagne-Famenne is overdekt met **bos**. De kleine woonkernen bevinden zich veelal op open plekken te midden van de bossen. Daar wordt aan akkerbouw gedaan, maar het grootste deel van het cultuurland is grasland. Dit landschap omvat de fraaiste delen van de rivieren de **Lesse** en de **Lomme** (ook

nog Lhomme geschreven), dus ook de beroemde grotten van Han-sur-Lesse, Remouchamps, Rochefort en van de Pont-d'Arcole.

De Ardennen

Ten zuiden van de Fagne-Famenne kom je in de Ardennen terecht. Hier volgen, zo precies mogelijk, de grenzen:

- in het noorden: de vallei van de Vesder (Weser in het Duits, Vesdre in het Frans);
- in het oosten: Duitsland en het Groothertogdom Luxemburg;
- in het zuiden: Belgisch-Lotharingen, dat als noordgrens de lijn Muno-Florenville-Nothomb heeft;
- in het westen: Frankrijk en de Famenne (de lijn die even ten zuiden van Beauraing loopt en zo naar Wellin, Tellin, Wavreille, Rendez, Erezée, Harzé, Remouchamps en Sprimont).

De Ardennen zijn een **schildvormig gebergte**, ongeveer 7000 km² groot, in hoogte variërend van ongeveer **300 tot 694 m** boven de zeespiegel. Het is boeiend om even de geologische geschiedenis van de Ardennen te schetsen.

In de eerste periode van het bestaan van onze planeet werd er een korst gevormd. Deze korst was, zoals nu nog steeds het geval is, onderhevig aan erosie (wind, water, vorst, zon). Het water voerde de verweerde substanties af en liet ze bezinken in de diepste delen van de oceanen en zeeën. Die oudste sedimenten worden afzettingen uit het precambrium genoemd. Erbovenop werden klei en zand afgezet, afkomstig van de erosie van rotsen uit het cambrium. Klei werd omgevormd tot fylladen (harde leisteen) en zand tot kwartsiet.

De Caledonische gebergtevorming – aan het eind van het Siluur, voor het begin

van het Devoon, ongeveer 400 miljoen jaar geleden – hief deze rotsen op. Hierdoor werd een eerste, aarzelende aanzet gegeven tot de vorming van de Ardennen. De erosie brak alles af, tot er alleen nog een schiervlakte overbleef, die door de zee werd verzwolgen. In die zee werden geërodeerde **puddingsteen, schiefer, fylladen, zandsteen en kwartsiet** uit het Devoon afgezet, en vervolgens steenkoollagen. Deze lagen sedimenten werden geplooid en op die manier ontstond het Hercynisch gebergte, dat op zijn beurt werd afgebroken, zodanig dat de lagen uit het cambrium weer tevoorschijn kwamen en wel op die plek, waar het reliëf van de Hercynische plooiing het belangrijkste was, namelijk in de toekomstige Hoge Venen.

In het secundaire tijdvak werden de Ardennen nogmaals overstroemd en, in de

diepte van de zee, overdekt met nieuwe lagen sedimenten. Ze werden opgeheven in het krijt. Toen de sedimenten door de neerslag weggespoeld waren, bleven silex, zand en grind over, evenals het grootste deel van de huidige klei.

De Ardennen doken nogmaals onder, werden voor de zoveelste maal overdekt met sedimenten en verschenen ongeveer een miljoen jaar geleden weer aan de oppervlakte. En de erosie deed nog een keer de nieuwe afzettingen verdwijnen. Enkele tienduizenden jaren geleden, in het periglaciaal, bedolf de noordenwind het land met belangrijke hoeveelheden löss, dat bleef liggen op de heuvelkammen om er de zogenaamde sêchamps te vormen. Maar de Ardense bodem is **weinig vruchtbaar** en **weinig waterdoorlatend**. Dit laatste is er de oorzaak van dat in de Ardennen talrijke **moerasachtige**



AFSLUITINGEN RESPECTEREN!

Hoewel de in deze gids beschreven wandelparcours geregeld worden gecontroleerd, kan het, tussen twee controles in, toch gebeuren dat om de een of andere reden een wandelweg wordt afgesloten. In zo'n geval heb je uiteraard pech en zit er echt niet anders op dan het tochtje af te breken. De wandeling tóch voortzetten door over de afsluiting te klauteren of je eronderdoor te wurmen, heeft geen zin en kan aanleiding geven tot vervolging. Vanzelfsprekend kan auteur noch uitgever verantwoordelijk worden gesteld voor de gevolgen.

Een aantal bossen of delen ervan is omheind, ten einde het wild erbinnen te houden. In veel gevallen is het bos wél bewandelbaar en kun je het ingaan via een poortje, dat in de afsluiting is ingebouwd. Er wordt dan wel van je verwacht dat je het poortje zorgvuldig achter je sluit.

In het najaar van 2018 brak er Afrikaanse varkenspest uit onder de everzwijnen ten zuiden van de Lijn Florenville-Aarlen. Vooral de driehoek Léglise-Florenville-Virton werd getroffen. De Afrikaanse varkenspest is niet besmettelijk voor de mens, maar wel overdraagbaar naar gedomesticeerde varkens. In de zomer van 2019 was de pest nog steeds niet bedwongen. Affiches bij de toegang tot het bos geven aan of je het bos al dan niet mag betreden. Het spreekt voor zich dat dit verbod niet genegeerd mag worden (info: www.afsca.be - tel. 0477 91 30 01). Je vooraf informeren kan ook bij de plaatselijke toeristische diensten.



Wandelen in de Ardennen is – zeker voor kinderen – de natuur beter leren kennen.

plaatsen voorkomen, onder andere in de **Hoge Venen**.

Zowat een derde van het landschap is overdekt met **bossen**: het **Hertogenwoud**, de uitgestrekte bossen rond Saint-Hubert, Nismes, Chimay, Anlier, Chiny, Herbeumont en Bouillon zijn de voornaamste boomgordels. Op een groot aantal plaatsen werden naaldbomen aangeplant, vooral in het Hertogenwoud en op delen van het oorspronkelijke hoogveengebied. Dit laatste – of wat ervan overbleef – is een unieke streek, met planten die normaal alleen in het hoge Noorden of in echte bergstreken voorkomen. In de Oostkantons – het Duitstalige deel van België, tegen de grens met Duitsland aan – treft men, behalve bos, ook veel hooggelegen weiland aan.

De groene pracht wordt geheel dooraderd met **ontelbare bronbeken en riviertjes**, waar de Ardennen voor een belangrijk deel hun schilderachtigheid aan te danken hebben.

Belgisch-Lotharingen

Ten slotte is er nog Belgisch-Lotharingen, ten zuiden van de Ardennen, dus in het uiterste zuiden van de provincie Luxemburg. Het is circa duizend km² groot en er wonen 82 mensen per km². Het bestaat uit twee subregio's: het **Land van Aarlen** en het **Land van Gaum**.

Het landschap is een cuesta-landschap. Een **cuesta** is een asymmetrische, langgerekte heuvel, met aan de ene zijde (in dit geval de noordkant), een steile, door erosie uitgeholde helling, en aan de andere zijde (de zuidkant) een licht hellend plateau. Kortom, het is daar een heuveland, **200 tot 400 m** boven de zeespiegel en duidelijk afhellend naar het zuiden.

Het is heel bosrijk, vooral in de driehoek Florenville-Aarlen-Virton. Verder is ruim een vierde deel van de globale oppervlakte overdekt met grasland, en de noordelijke strook, samenvallend met de **vallei van de Semois**, bestaat ook deels uit akkerland.

Sint-Hubertus en de jacht

Volgens de legende ging Hubertus (of Hui-brecht), de zoon van de hertog van Aquitanië, op Goede Vrijdag (de sterfdag van Christus) met zijn kruisboog op jacht. Hij bespeurde een groot hert maar vlak voor hij aanlegde om het hert neer te schieten, draaide het zich om en toonde Hubertus zijn gewei met daartussen een schitterend stralend kruis. Hubertus hoorde een stem die hem gebood om naar Lambertus van Maastricht te gaan en diens raad op te volgen. Hubertus **bekeerde zich** tot het christendom en trok zich als **kluizenaar** terug in het woud. Rond 705 volgt hij Sint-Lambertus op als **bisschop van Tongeren-Maastricht**. Hij overlijdt in het jaar 727. Sint-Hubertus is de patroonheilige van

de jacht en wordt aanroepen om te genezen van allerlei pijn.

Jaarlijks, op **3 november** (verjaardag van de heiligverklaring van Hubertus), zijn er in Saint-Hubert (wandeling nr. 33) tal van activiteiten om de heilige te herdenken.

Er is een plechtige hoogmis met de hoornblazers van de 'Royal-Fôret Saint-Hubert', de zegening van de dieren en het brood (Hubertusbrood, hij genas ooit een man van hondsdolheid). In de basiliek kunnen de relieken bekeken worden.

De diverse activiteiten rondom de basiliek met folkloristische groepen, artisanale markt, jachthoornkorpsen, ruiters, jagers, de 'Compagnons de St.-Hubert' en vaandeldragers zijn de moeite waard om mee te maken.

Vooraf in het najaar (**van 1 oktober tot 31 december**) wordt er gejaagd. Hou er rekening mee dat bossen kunnen afgesloten zijn door de jacht. Door je goed te informeren, kun je vermijden dat je voor een afgesloten bos komt te staan en een grote omweg moet maken. Je neemt best vooraf contact op met de plaatselijke boswachter en dat kan zowel telefonisch als per mail. (environnement.wallonie.be, in de linker kolom 'Nature et forêts' - 'Qui contacter' - 'Chasse et pêche', daar vind je de lijst met namen, telefoonnummers en emailadressen). Soms zijn de lokale toeristische informatiekantoren ook op de hoogte van de data en plaatsen waar er gejaagd wordt, je kunt ook op de website van de gemeente terecht. Betreed je als wandelaar het bos tijdens een drijfjacht dan ben je wettelijk in overtreding. Neem dus geen enkel risico en keer - hoe jammer ook - beslist terug naar het beginpunt en maak je wandeling een andere keer.

Er zijn twee manieren van jagen, elk met een eigen affiche aangegeven.

Bij een **loer- of bersjacht** (Approche - Affût - **gele affiche**), die het hele jaar plaats kan vinden, gaat een solitaire jager of een klein groepje voor enkele uren jagen (van 1 uur voor tot 3 uur na zonsopgang of van 3 uur voor tot 1 uur na zonsondergang). Ze stellen zich verdekt op, op een houten toren en wachten af (loerjacht) of besluipen hun prooi (bersjacht). Het bos is meestal wel toegankelijk, tenzij er rode verbodsborden hangen, maar het is af te raden om er op de hierboven vermelde tijdstippen door te wandelen. Buiten deze uren kan er vrij gewandeld worden.

Bij een **drijfjacht** (Chasses battues - **rode affiche**), die enkel toegestaan is in de officiële jachtperiode (van 1 oktober tot en met 31 december), wordt op groot wild gejaagd: herten en everzwijnen. Het bos is dan voor een hele dag afgesloten. Een lange lijn jagers staat verspreid en gecamoufleerd opgesteld en het wild wordt met veel kabaal en met de hulp van honden naar hen toe gedreven.

INFORMATIE

Wie meer informatie wenst over Hoog-Beigië en specifiek over de Ardennen, kan terecht bij de volgende toeristische diensten:

België (nationaal)

- **Wallonië België Toerisme**
Espace Wallonie
Grasmart 25 - 1000 Brussel
tel. 02 899 04 70
info@walloniebelgietoerisme.be
www.belgie-toerisme.be

Nederland (nationaal)

- **Wallonië België Toerisme**
Prins Hendrikkade 186 -
1011 TD Amsterdam
informatie@wbtoerisme.nl
www.belgie-toerisme.be

Provinciale diensten in België

- **Fédération du Tourisme de la Province de Hainaut**
Rue des Clercs 31 – 7000 Bergen
tel. 065 36 04 64
federation.tourisme@hainaut.be
www.visithainaut.be
- **Fédération du Tourisme de la Province de Namur**
Avenue Reine Astrid 22/2 – 5000 Namen
tel. 081 77 67 57
e-mail via contactformulier
op de website
www.provinciedenamurtourisme.be
- **Fédération du Tourisme de la Province de Liège**
Place de la République Française 1 – 4000 Luik
e-mail via contactformulier
op de website
tel. 04 237 95 26
www.liegetourisme.be
- **Fédération Touristique du Luxembourg Belge**
Quai de l'Ourthe 9 – 6980 La Roche-en-Ardenne
tel. 084 41 10 11
info@ftlb.be
www.luxembourg-belge.be

Nog meer interessante adressen

- **Dienst voor Toerisme van de Oostkantons**
Hauptstraße 54 – 4780 Sankt Vith
tel. 080 22 76 64
info@ostbelgien.eu
www.ostbelgien.eu
- **Natuurparkcentrum Botrange**
Rue de Botrange 131 – 4950 Waimes
tel. 080 44 03 00
info@botrange.be
www.botrange.be

- **Natuurcentrum Ternell/ CRIE d'Eupen**
Ternell 2-3 – 4700 Eupen
tel. 087 55 23 13
info@ternell.be
www.ternell.be
- **Les Amis de la Fagne**
Place de Petit-Rechain 1 – 4800 Verviers
gsm: 0496 87 58 28
info@amisdelafagne.be
www.amisdelafagne.be

GROTE ROUTEPADEN

Talrijke wandelingen, opgenomen in deze gids, volgen delen van een of ander Grote Routepad, dit wil zeggen een langeafstandspad dat de interessantste wegen en paden volgt en aangegeven is met wit-rode verfstreepjes op bomen, rotsen, verlichtingspalen en dergelijke. Over die paden kun je uitgebreid informatie krijgen bij:

- **Grote Routepaden vzw**
Beatrijslaan 72 – 2050 Antwerpen
tel. 03 232 72 18
info@groteroutepaden.be
www.groteroutepaden.be

en bij

- **Sentiers de Grande Randonnée (SGR)**
Mundo Namur – Rue Nanon 98 – 5000 Namur
tel. 081 39 06 15
gr@grsentiers.org
www.grsentiers.org

LEGENDA VAN GEBRUIKTE PICTOGRAMMEN



Erfgoed, museum



Dossier



Natuur

2

Moeilijkheidsgraad
(1 = gemakkelijk; 2 = gemiddeld;
3 = moeilijk / voor geoefende wandelaars)



Afstand



Mogelijk met de hond
(aan de leiband)



Avontuur



Haalbaar voor kinderen?
Vanaf welke leeftijd



Panorama



Mogelijk met
een kinderwagen/buggy



Landschap



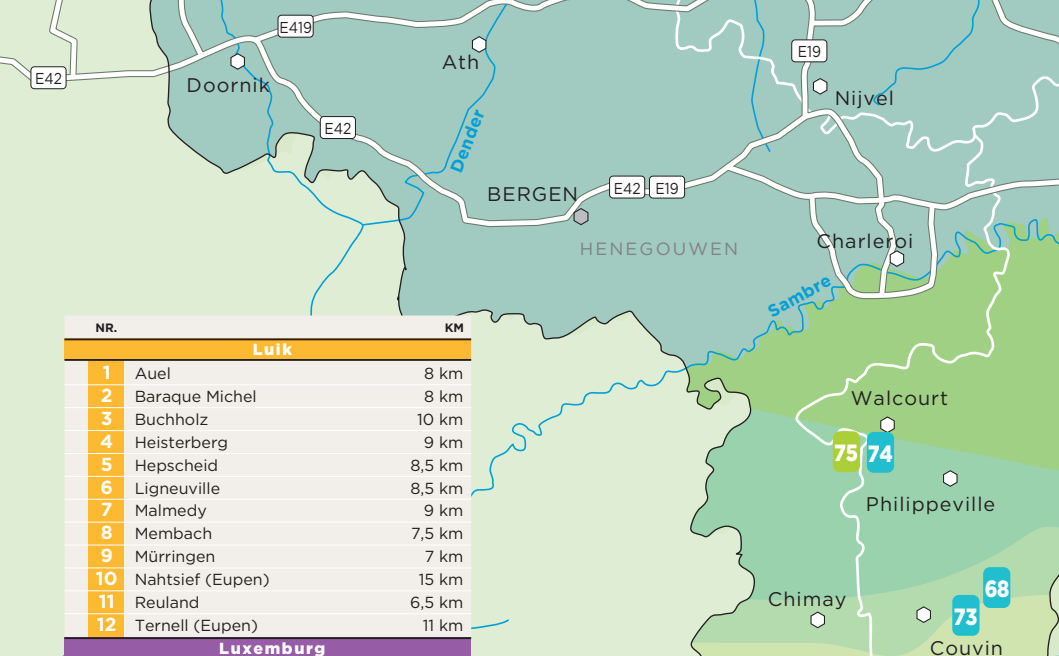
Hoogteverschil



WANDELAARS HELPEN WANDELAARS

Aan de samenstelling van deze gids werd de grootste zorg besteed. Alle gegevens zijn ter plekke zorgvuldig gecontroleerd. Maar ze liggen niet voor eeuwig vast. Een pad kan om de een of andere reden worden afgesloten. De bewegwijzering kan gewijzigd worden of, in het ergste geval, deels of helemaal verdwijnen bij gebrek aan onderhoud. Een boom met een voor het parcours erg nuttig routeteken kan omwaaien of omgezaagd worden. Vandalen kunnen wegwijzers of routebordjes vernielen... Daar kunnen auteur noch uitgever van deze gids iets aan doen. De redactie zou je evenwel dankbaar zijn, indien je eventuele, zelf vastgestelde wijzigingen aan de beschreven wandelingen meedeelt. Op die manier maak je je uiterst nuttig voor het actualiseren van een volgende uitgave van deze gids.

Ons adres: Groot Wandelboek Ardennen, Uitgeverij Lannoo, Kasteelstraat 97, 8700 Tielt, e-mail: redactie.toerisme@lannoo.be.



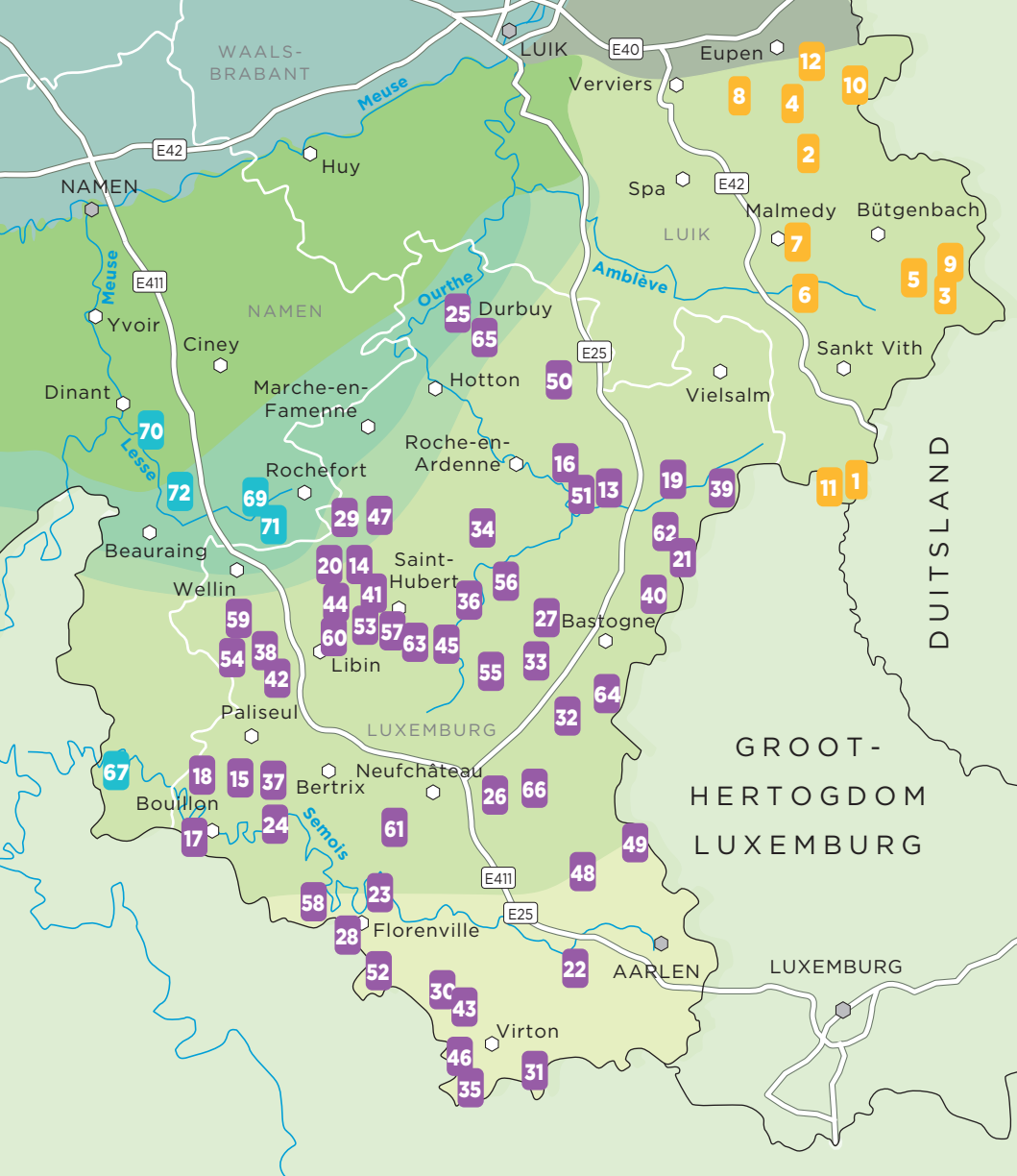
NR.		KM
Luik		
1	Auel	8 km
2	Baraque Michel	8 km
3	Buchholz	10 km
4	Heisterberg	9 km
5	Hepscheid	8,5 km
6	Ligneuville	8,5 km
7	Malmedy	9 km
8	Membach	7,5 km
9	Mürdingen	7 km
10	Nahtsief (Eupen)	15 km
11	Reuland	6,5 km
12	Ternell (Eupen)	11 km

Luxemburg		
13	Achouffe	9,1 km
14	Awenne	8 km
15	Bellevaux	6,5 km
16	Bérismenil	7 km
17	Bouillon	6,5 km
18	Botassart	4,3 km
19	Brisy	8,5 km
20	Bure	7 km
21	Buret	8 km
22	Chantemelle	8 km
23	Chiny	7 km
24	Dohan	10,5 km
25	Durbuy	9 km
26	Ebly	6 km
27	Flamièrge	8 km
28	Florenville	10 km
29	Forrières	7,5 km
30	Gérouville	9 km
31	Grandcourt	7 km
32	Hollange	5 km
33	Houmont	9 km
34	Journal	8 km
35	Lamorteau	7 km
36	Lavacherie	8 km
37	Les Hayons	6,7 km
38	Lesse	8 km
39	Limerlé	6,5 km
40	Longvilly	7 km
41	Lorcy	7 km
42	Maissin	7,5 km
43	Meix-devant-Virton	7 km
44	Mirwart	6,5 km
45	Moircy	6,5 km

NR.		KM
46	Montquintin	7,5 km
47	Nassogne	8 km
48	Nobressart	8,5 km
49	Nothomb	6 km
50	Odeigne	6 km
51	Ollomont	8,6 km
52	Orval	7 km
53	Poix-Saint-Hubert	7,5 km
54	Porcheresse	9,5 km
55	Remagne	7,5 km
56	Roumont	8 km
57	Saint-Hubert	10 km
58	Sainte-Cécile	10 km
59	Séchery	7,5 km
60	Smuid	7,5 km
61	Straimont	8 km
62	Tavigny	6 km
63	Vesqueville	9 km
64	Villers-la-Bonne-Eau	8 km
65	Wéris	9,5 km
66	Witry	6 km

Namen		
67	Bohan	9 km
68	Dourbes	5 km
69	Éprave	8,5 km
70	Furfooz	7 km
71	Han-sur-Lesse	13,5 km
72	Héroock	13,5 km
73	Nismes	5 km
74	Silenrieux	7,5 km

Henegouwen		
75	Boussu-lez-Walcourt	8 km



FRANKRIJK





2



10 jaar



110 m



8 km



Auel

Grandioze panorama's langs de Duitse grens

HET ROMANTISCHE DAL VAN DE WINTERSPELLERBACH
PANORAMA VANOP DE HEUVEL DE STEINKOPF
HET PITTORESKE OURDAL

Na de Eerste Wereldoorlog bepaalde het Verdrag van Versailles in 1919 dat Duitsland een stuk van zijn grondgebied moest afstaan aan België. De streek werd als oorlogsbuit ingelijfd bij de provincie Luik en staat nu bekend als de Oostkantons, waar het Duits nog steeds de voertaal is (met faciliteiten voor Franssprekenden). De Oostkantons zijn zeer rijk aan natuurschoon: sterk glooiende landschappen met talrijke rivierdalen en wouden. Zware industrie tref je er nauwelijks aan. De steden zijn grote dorpen en de dorpen veelal gehuchten. Het zuidelijkste deel van de Oostkantons, langs de rivier de Our, is het rijkst aan panorama's.



SITUERING

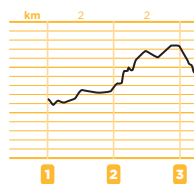


LEGENDA

- 1 Kerk van Auel
- 2 Zijweggetje door de beek, richting grenspaal 142
- 3 TV-mast op Steinkopf
- 4 Heilig-Hartkappelkje

- 5 Gewezen station van Steffeshausen
- 6 Rustbank

HOOGTE





PRAKTISCHE INFO



AFSTAND 8 km



AANBEVOLEN VERTREKPOINT

Je verlaat de E42 die je van Verviers naar Sankt Vith brengt bij afrit nr.15 en volgt de E421 richting Clervaux. Na 5 km, in Oudler, moet je links afslaan (N693). Via Burg Reuland en Steffeshausen bereik je zo'n 8 km verder het dorpje Auel.



PARKEREN

Je moet een parkeerplaatsje zoeken – de mogelijkheden zijn heel beperkt – in de omgeving van het kerkje van Auel, waarvan de toren bekroond is met een opmerkelijke weerhaan. Wanneer je de kerk de rug toekeert, richting Elchenrath rijdt en vervolgens de eerste straat links neemt ('Am Ravel') dan bereik je een picknickplaats met een drietalig infobord over het oude treinstation van Auel en parkeerruimte voor enkele wagens.



AARD VAN DE WEG

Een allegaartje. In de dorpen Auel en Steffeshausen volg je de gewone, geasfalteerde straten, in de bossen zijn het onverharde wegen en op de hoogten en in het dal van de Our verharde of elementair verharde landwegen. Rubberlaarzen zijn niet echt nodig, maar na regenweer is waterdicht schoeisel toch aangeraden.



TOEGANKELIJKHEID

Het middendeel van het parcours is bezaaid met steile hellingen: niet te doen met rolstoelen of kinderwagens. De wandeling valt af te raden aan personen die er totaal ongeoefend aan beginnen.



BEWEGWIJZERING

Het parcours is aangegeven met liggende gele rechthoekjes (vooral in eerste helft) en opstaande blauwe rechthoekjes (vooral in de tweede helft). Tussendoor krijg je ook nog de wit-rode verfstreepjes van het Grote Routepad 56 (de route van de Oostkantons) te zien. Daar waar nodig, worden de tekens vermeld in de beschrijving van de wandeling.



TOPOGRAFISCHE KAART

NGI 56/7-8.



MEER INFORMATIE



Tourist Info Burg-Reuland - Ouren

Von-Orley-Strasse 24 – 4790 Burg-Reuland
tel. 080 32 91 31
info@reuland-ouren.be – www.reuland-ouren.be



ETEN EN DRINKEN

Neem voldoende eten en drinken mee want noch in Auel, noch onderweg kun je je bevoorraden. Op het einde van de wandeling, bij de brug over de Our, is het heerlijk picknicken.



IN DE OMGEVING



GOUVY

Lac de Cherapont (klein meer met toeristisch centrum), natuurrezervaten.



REULAND

Sankt Stefanuskerk (1771), burchtruïne (van oorsprong 10de-eeuws), Paul Gérardy-Museum, Didactisch Vormingscentrum voor Paleontologie.

DE WANDELING



DORP MET UITZICHT

Auel is een vestzakdorpje in het uiterste zuidoosten van de provincie Luik. Het ligt aan de middenloop van de rivier de Our, op een steenworp afstand van de grens met Duitsland en enkele kilometers ten noordoosten van het wellicht beter bekende Reuland. De vergezichten in de omgeving van Auel behoren tot de fraaiste van de Ardennen.

1 > 2 2 KM

Van de kerk van Auel naar een linkerzijweggetje door de beek

 Je start bij het kruispunt bij het weggetje dat naar de **kerk van Auel**  leidt en ook bij de bushalte (zone 67).



De fotogeniek meanderende Winterspellerbach

Je keert de kerk de rug toe. Voor je, op een betonnen elektriciteitspaal links, ontdek je een Grote Routeteken en aan de grote eik, rechts, een opstaand blauw en een liggend geel rechthoekje plus een pijl Elchenrath ('Zum Steg'). Je weet meteen welke richting je uit moet, aanvankelijk door een deel van het ongelooflijk stille, aantrekkelijke dorp. Links voor je krijg je de beboste heuvelkammen bij de Duitse grens te zien. Je passeert achtereenvolgens en kort na elkaar: de eerste rechterzijweg (bij het *Kulturhaus* van Auel) en de eerstvolgende linkerzijweg ('Am Ravel'), waarin de opstaande blauwe rechthoekjes verdwijnen.

Voorbij het laatste huis van Auel (Cafe-Lokal Eintracht) kabbelt links, ongeveer 10 m lager, de Our. Die rivier vormt even noordelijker de grens met Duitsland. Links voor je, op een hoogte, ligt het Duitse grensdorpje Hemmeres.

Even opletten nu, want ongeveer 400 m ver op je weg moet je de eerstvolgende rechterzijweg inslaan, een elementair verhard exemplaar, dat de hoogte ingaat, weg uit de Ourvallei. De weg die je volgt, behoort tot het circuit met de liggende gele rechthoekjes. Meteen zit je tot over



Onderweg naar de Steinkopf

de oren in overdadig natuurschoon: veel bos en weiden, een overvloed aan brem en een schitterend dalletje met daarin de fotogenieke meanders van de Winterspellerbach, een zijbeek van de Our. Die beek vormt hier de grens met Duitsland.

Bij een Y-splitsing blijf je rechtdoor lopen (geel rechthoekje), licht klimmend over een onverharde, met gras begroeide weg langs de rand van een smal sparrenbos. De genoemde beek kabbelt soms vlak bij je weg, maar meestal een stuk lager.

De weg duikt een poos onder in een naaldbos, maar daarna kijk je weer uit over het romantische dal van de Winterspellerbach.

Daarna bereik je, bij grenspaal 142, een plek waar **een linkerzijweggetje**

door de beek 2 richting grenspaal 143 loopt. De grenzen binnen Europa zijn verdwenen en de grenspaal blijkbaar ook! Jij moet evenwel rechtsaf.

2 > 3 2 KM

Van een linkerzijweggetje door de beek naar de tv-mast op de Steinkopf

 Daar volg je een begroeid karspoor (liggend, geel rechthoekje) dat langzaam stijgt, weg uit de vallei, door een prachtige mengeling van naald- en loofhout. Ongeveer 400 m diep in het bos kies je, bij een Y-splitsing, de rechterweg (liggend geel rechthoekje) en meteen moet je, onder beuken, een heel eind